

УДК 76+655.533+391]:316.77(06)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/52-2-16>

Віолетта РАДОМСЬКА,
orcid.org/0000-0001-6868-868X
кандидат мистецтвознавства,
старший викладач кафедри дизайну та основ архітектури
Національного університету «Львівська політехніка»
(Львів, Україна) w.r.radomska@gmail.com

ВАРІАТИВНІСТЬ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН СПЕЦІАЛЬНОСТІ 022 – ДИЗАЙН В РЕАЛІЯХ ВОЄННОГО СТАНУ

Висвітлено проблематику організації навчального процесу та пошук додаткових форм розвитку творчого асоціативного мислення студентів для виконання поточних завдань з художніх дисциплін та проектування, передбачених навчальними програмами ОПП в екстремальних соціально-політичних умовах, зокрема в реаліях повномасштабної воєнної агресії російсько-української війни 2022 р. в Україні.

Мета статті. Визначити форми та способи застосування знань сучасних теорій творчості щодо формування варіативних навичок викладання та навчання. Згідно поставленої мети розглядається ряд завдань: визначити методи оцінки творчого потенціалу особистості та управління творчими процесами; інтегрувати розуміння сучасних тенденцій розвитку педагогіки та їх впливу на навчально-виховний процес та психоемоційний стан здобувачів освіти у екстремальних, непередбачуваних умовах перманентної війни в Україні 2022 року.

Методологія дослідження. Проведено аналіз літератури та джерел, подій і фактів, результатів багатьох тренінгів МОН, які систематизовані та досліджені у хронологічній послідовності, що дозволило отримати достовірні результати та обрати найоптимальніші.

Результати. Введено у практику навчального процесу нетиповий підхід для пошуку образів та формування концепції завдань в умовах віддаленого навчання. Пошук варіативності та адаптивності викладання художніх дисциплін у вигляді сформованих дидактичних завдань, продемонстрували додаткові можливості на шляху заохочення та виявлення творчого асоціативного мислення студентів для виконання поточних завдань, передбачених навчальним планом ОПП. В непередбачених суспільно-політичних умовах, зокрема в реаліях повномасштабної військової агресії РФ, на прикладі додаткових вправ з предмету «Живопис», «Рисунок» для студентів кафедри дизайну та основ архітектури І ступеня вищої освіти продемонстровано використання платоцентризму в сучасній педагогіці, зокрема для мотивації творчого потенціалу.

Новизна. Проведено комплексний аналіз досвіду та апробовано на практиці підбір варіативних методик роботи педагога для організації якісного та комплексного навчального процесу з художніх дисциплін «Рисунок. Ч.8», «Живопис. Ч.8» для здобувачів вищої освіти ОР «бакалавр» за напрямом 022-Дизайн в умовах повномасштабних бойових дій в Україні (2022 р.).

Практичний зміст. Матеріали та результати статті можуть бути використані для подальших досліджень у сфері творчих концептуальних підходів для дизайнерської освіти, проблем розвитку мистецтва та сучасного культурного життя через дизайнерські розробки; у підготовці культурологів і мистецтвознавців у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: дизайн, освіта, творчий підхід, дисципліни, живопис, рисунок, варіативні методи, творче навчання.

Violetta RADOMSKA,
orcid.org/0000-0001-6868-868X
Candidate of Art History,
Senior Lecturer at the Department of Design and Fundamentals of Architecture
Lviv Polytechnic National University
(Lviv, Ukraine) w.r.radomska@gmail.com

VARIABILITY OF EDUCATIONAL DISCIPLINES OF SPECIALTY 022–DESIGN IN THE REALITIES OF THE MARTIAL

The problems of organization of educational process and search of additional forms of development of creative associative thinking of students for performance of current tasks on art disciplines and designing provided by curricula of OPP in extreme social and political conditions, in particular in realities of full-scale military aggression of Russian-Ukrainian war of 2022 in Ukraine are covered.

The purpose of the article. To determine the forms and ways of applying the knowledge of modern theories of creativity in the formation of variable skills of teaching and learning. According to the set purpose the number of tasks is considered:

to define methods of an estimation of creative potential of the person and management of creative processes; to integrate the understanding of current trends in pedagogy and their impact on the educational process and the psycho-emotional state of students in the extreme, unpredictable conditions of the permanent war in Ukraine in 2022.

Research methodology. An analysis of the literature and sources, events and facts, the results of many trainings of the Ministry of Education and Science, which are systematized and researched in chronological order, which allowed to obtain reliable results and choose the most optimal.

Results. An atypical approach to the search for images and the formation of the concept of tasks in the conditions of distance learning is introduced into the practice of the educational process. The search for variability and adaptability of teaching art disciplines in the form of formed didactic tasks, demonstrated additional opportunities to encourage and identify creative associative thinking of students to perform current tasks provided by the curriculum OPP. In unforeseen socio-political conditions, in particular in the realities of full-scale military aggression of the Russian Federation, on the example of additional exercises in «Painting», «Drawing» for students of design and architecture of the first degree of higher education demonstrated the use of platocentrism in modern pedagogy. potential.

Novelty. The complex analysis of experience is carried out and the selection of various methods of work of the teacher for the organization of qualitative and complex educational process on art disciplines «Figure. Part 8», «Painting. Part 8» for applicants for higher education level Bachelor in the direction of 022-Design in full-scale hostilities in Ukraine (2022).

Practical content. The materials and results of the article can be used for further research in the field of creative conceptual approaches to design education, problems of art development and modern cultural life through design developments; in the training of culturologists and art critics in higher educational institutions.

Key words: design, education, creative approach, disciplines, painting, drawing, variable methods, creative training.

Постановка проблеми. Творчість, зокрема креативний підхід, є потребою сучасної людини, оскільки допомагає адаптуватися до змін сучасного життя. Розвиток суспільства вимагає творчої орієнтації від особистості, що полягає у нетиповому підході до розв'язування пізнавальних проблем та прийняття рішень, пошуку і реалізації змін, відкритості до змін, гнучкості у процесі виконання роботи, управлінні своїм життям, появі нових зразків поведінки, переходу від реплікаційної поведінки до інноваційної, до генерування творчості в усіх сферах життя. Постулат творчого сегменту в навчанні впливає з розвитку педагогічного креативізму, тобто, з переконання, що не може бути мови про досягнення значних результатів у навчанні та вихованні, якщо діяльність суб'єктів навчання не буде творчою. Аналізуючи сучасні теорії творчості та можливості застосування основних їх положень у практичній діяльності, важливо диференційовано виокремити саме ті методи та засоби демонстрації творчості, які спрямовані на формування, розвиток, психологічні особливості, закономірності розвитку креативної особистості і дають змогу виконати повністю завдання навчальної програми.

Аналіз досліджень та публікацій. На прикладах та аналітичних висновках тренінгів, семінарів та конференцій в умовах перманентних воєнних реалій – повномасштабної російсько-української війни 2022 р., які активно організовують вищі навчальні заклади, МОН України, продемонстровано генеративне значення творчого підходу та прикладну роль в організації навчального процесу не лише художньо-дизайнерських дисциплін (Шмагало, 2019: 108). Значний обсяг досліджень, дотичних до піднятої проблематики, ще

не встигли бути опублікованими. Зазвичай, актуальна інформація формується та висвітлюється на багатьох форумах, інтернет-платформах, веб-ресурсах, конференціях тощо (Education Plus/Arad University, 2022). Певні теоретичні допоміжні засоби та форми проведення навчального процесу, які стосуються художніх дисциплін та проектування, зокрема в контексті специфіки дизайн-освіти, відображено у збірниках, онлайн-зустрічах та публікаціях інституційних положень країн ЄС (Education Plus/Arad University, 2022), досвід яких стає потужними орієнтиром для українських викладачів на шляху впровадження нетипових методів проведення повноцінного навчального процесу в умовах воєнних дій.

Мета статті. Виявити форми застосування знань сучасних теорій творчості для практичного застосування формувати вміння творчо навчати і навчатися. В контексті основної мети поставлено завдання знайти прикладний інструмент – методу оцінювання творчого потенціалу особистості та управління творчими процесами на базі розробки нетипових додаткових завдань; інтегрування варіативних підходів, сучасних тенденцій розвитку педагогіки і їхнього впливу на освітній процес в екстремальних умовах перманентної війни в Україні 2022 р.

Виклад основного матеріалу. Ідейно-філософські витоки мистецької та дизайн-освіти України в епоху постмодерністичних підходів тісно пов'язані із банком основоположних ідей та принципів її поступу в часовому континуумі. Напрацьовані віками соціально-культурні цінності, актуальні для різних історичних періодів повстають і перед сучасними викликами і, відповідно перед мистецько-освітньою сферою

(Шмагало, 2019: 104-105). Педагогічно-професорський склад кафедр та факультетів, інституцій, які працюють за освітньо-професійними програмами для спеціальності 022 – Дизайн, завжди координовані на основній меті надати здобувачами вищої освіти визначених спеціалізованих компетентностей – виявленню та аналізі ідейно-філософських світових витоків мистецької та дизайн-освіти у контексті нових соціокультурних викликів інтегрування в систему освітнього розвитку та досвіду країн ЄС, оскільки інтегральний курс України до цього безпосередньо зобов'язує. Для художньо-зорієнтованих дисциплін важливим прикладним інструментом є варіативність, концептуалізація та гнучкість у визначенні філософсько-естетичного рівня світоглядно-культурних цінностей. Такий підхід сприятиме формуванню глибинних орієнтирів щодо впровадження та проектування нових креативних ідей розвитку в мистецько-дизайнерській, архітектурній, освіті. Для поглибленої структуризації дизайн освіти в університетах для здобувачі першого і другого рівнів вищої освіти, важливо імплементувати конкретні програми ЄС. На відміну від вітчизняного ідеологічно-мінливого державотворення, в країнах ЄС генеза навчальних інституцій не зазнавали таких діаметрально протилежних змін концепцій, ідеологічних принципів та компетентностей. Переважна більшість країн зуміли сформувати генеративний генезис фундаментального освітницького процесу з достатньо динамічним інтегруванням у сучасні форми та виклики модерного життя. Якщо у напрямку педагогіки, психології та технічних наук інтеграція України до європейського простору через призму європейських освітніх моделей відзначена певною динамікою, то чутливі сфери локальних шкіл в дизайнерсько-мистецькій освіті дещо маргінально повільно інтегруються у цей процес. Хоча відомі вже конструктивні напрацювання участі професорсько-викладацького складу та студентів художньо-дизайнерських спеціальностей в освітні програми країн ЄС, отримання подвійних дипломів, програм, стипендій та стажувань тощо (Djakons, 2021: 5-58). Українські викладачі вишів активно інтегруються в освітні процеси за посередництвом міжнародних стажувань, зокрема які ініціює «CENTER for Ukrainian und European Scientific Cooperation». До прикладу, на базі університету ISMA (Riga, Latvia) 13-ом викладачам вищих вузів України була надана можливість пройти конструктивне науково-педагогічне стажування на тему «Досвід викладання дисциплін у галузі культури та мистецтва в Україні та країнах ЄС: традиції та нові

підходи» (Djakons, 2021: 10-43). В рамках цього стажування було окреслено сучасний погляд на проблему підвищення якості освіти в галузі культурології і мистецтва в Україні та Польщі, використання дистанційних технологій в умовах модернізації систем освіти України до світової системи навчання, піднято проблематику та питання формування пріоритетних культурних компетентностей в новій українській освіті на основі впровадження досвіду ЄС, виокремлення значення індивідуальної консультативної роботи зі студентами творчих спеціальностей, участь у семінарі-тренінгу та роботою над науково-педагогічними доповідями. Отримуючи нові досвіди, викладач має можливість підсилити власну методологію, яка базована на системному підході, що синтезує методологічні принципи суміжних наук: мистецтвознавства, філософії, естетики, педагогіки з універсальними для цих наук методами історичного, типологічного та порівняльного аналізу (Шмагало, 2019: 104).

Освітній процес в українській вищій освіті у час російсько-української війни 2022 року динамічно та кардинально змінився. В цьому контексті інтегрування українських вузів до численних програм, зокрема таких як Tel SAC, створює перспективу розуміння побудови потрібних векторів наукового процесу в якому студент та заклад перебуває в одному полі дій та розуміння, які поставлені перед формуванням сучасного фахівця поза географічні кордони. В умовах вимушеної еміграції та внутрішньопереміщених вузів, застосувати здобуті знання не обмежуючись географічними та ідейно-психологічними кордонами, формує нові вектори та підходи. Достатньо показовим є досвід наукової платформи SCA (Student Certification Assessment), Італія (Education Plus/Arad University, 2022; Tel SAC and PERFORMER, 2022). Десятки інституцій Європи надали свої навчальні платформи для вимушено переміщених студентів, педагогічно-професорського складу, що дозволило прискорити ці кореляції у вітчизняній освіті. Потужна армія творчо сформованих дизайнерів з цікавим арсеналом та ретрансляторами української ідентичності відкрило нові виклики у сприйнятті ідейно-філософських витоків української дизайнерської освіти, що позитивно посприяло звернути увагу європейських держав на вітчизняні досягнення у сфері культурологічних ідентифікаторів українських шкіл.

Однак такий потужний інституційний досвід країн ЄС у зламному періоді розпочатих активних воєнних дій в Україні (24.02.2022 р.) поставив чимало викликів та нових підходів для функціону-

вання мистецько-дизайнерської освіти. Реальність продемонструвала, що саме варіативність творчих дисциплін для здобувачів першого та другого рівнів вищої освіти спеціальності 022 – Дизайн, дозволяє організувати конструктивний навчальний процес в умовах воєнного часу. В контексті заохочення та впровадження творчого підходу і мотиваційної складової, було апробовано на практиці, теоретичні компоненти із ряду оперативно зорганізованих тренінгів на базі Інституту інноваційної педагогічної освіти НУ «Львівська політехніка», зокрема курс, запропонований д. пед. н., проф. Роксоланою Швай «Творче навчання і навчання творчості як напрям розвитку сучасної педагогіки». На основі значних теоретично-методичних можливостей в стресопсихологічних умовах війни, для студентів та професорсько-педагогічного доцільно обрати пайдоцентричні методи організації навчального процесу, в основі якого є щирість, відчуття свободи вибору у застосуванні форми навчання та гнучкого індивідуального корегування завдань (Фурман, 2000: 34-36). Для запуску механізму методичного та планомірного навчання було розроблено (викл. В.Радамська) ряд попередніх бонусних дидактичних завдань, які на думку викладача, дозволили вибудувати чи навіть відновити комунікативний процес між викладачем та студентом. Можливість виконати ці завдання в цифровому форматі та надіслати і обговорити на відео зустрічах в онлайнрежимі, не спричиняли зайвих проблем, оскільки для цього етапу роботи достатня наявність інтернету та Google платформи. Така аналітична робота дозволила студентів зосередити увагу на інтелектуальній складовій та своїй творчій уяві з метою якісного виконання завдання. Кожен студент мав можливість виконати по чотири вправи, які стали аналітичним підґрунтям до виконання чотирьох поточних робіт. Запропоновані індивідуальні творчі завдання спонукали до подальшого пошуку образно-тематичної концепції та живописно-графічної подачі семестрового завдання (табл.1).

В основі Вправи №1, для студентів кафедри ДООА запропоновано сконцентрувати думки та знання, відволіктись на темах, пошуках аналогів та визначення «слова-ключа чи гасла» для динаміки думки, асоціативних та метафоричних ототожнень, які необхідні для подальшого виконання завдань з дисципліни «Живопис, рисунок, скульптура, Ч.7» для напрямку «Дизайн візуальної комунікації». На наступному етапі, запропоновано варіативні межі для виконання завдань з дисципліни «Спеціалізований рисунок, Ч.8», «Спеціалізований живопис, Ч.8» для 4-го курсу першого рівня здо-

бувачів вищої освіти за спеціальністю 022–Дизайн на кафедрі дизайну та основ архітектури ІАРД НУ «Львівська політехніка». В основі змісту завдань, згідно навчальної програми ОПП, закладено творче осмислення відомих творів, етнокультур та історичної спадщини, досвід трансформації та інтерпретації у створенні авторських композицій для готових дизайн-виробів (ужитково-прикладний графічний дизайн, настінні панно та вітражні композиції тощо). Для студентів, які опинились у несприятливих умовах і без графічно-живописних матеріалів, запропоновано усі образно-змістові та живописно-графічні пошуки реалізувати у серії розробок візуальної графічної продукції. Попри відновлення навчання, яке базоване на досвіді онлайнплатформ, напрацьованого у попередніх викликах під час пандемії COVID 19, з'явилися суттєві зміни та пріоритети філософсько-естетичних витоків та принципів в реальному часовому континуумі виконання творчих рукотворних завдань в графічній та живописній техніках. Застосувавши світовий педагогічний досвід пайдоцентризму, викладач зобов'язаний креативно систематизувати навчальний процес, не застосовуючи стандартний аксіоцентризм, в якому пріоритетність належить чіткому дотриманню випрацьованих методичних рекомендацій, корельованих ОПП. Тому саме концептуальна складова у поєднанні з варіативним вирішенням проблем індивідуального завдання дозволила отримати новий досвід, який можна застосувати і в майбутньому. В основі завдання з дисципліни «Рисунок» поставлено тему «Гіпербола. Метафора», в яких студент, зазвичай, обирає тематику вічних цінностей, екологічних проблем, а в реаліях московсько-української війни значна частка студентів скерувала свої інтелектуально-емоційні пошуки саме на рефлексіях символічно-абстрактних змістів кожного етапу чи події реальної війни, яка емоційно їх зачепила. Так, стандартний підхід, який роками методично був зафіксований у навчальних програмах ОПП та методичних рекомендаціях наддинамічно змінився. Звичайні філософсько-змістові інтенції, які покладені в основі змісту чотирьох поточних практичних завдань з дисципліни «Живопис, Ч.8», «Рисунок, Ч.8», студенти втілили у ряді тематичних графічно-живописних плакатів із власними темами та гаслами «Відбудуємо, бо ми творчі», «Геть руки від України», «Сильні, бо ми козацького роду», «Вільні, бо вміємо мріяти» тощо (рис. 1).

У курсових проектах напрямку предметно-просторового дизайну набули пріоритетності не локації кафе, ресторанів та салонів краси, а розробки інтер'єрів громадських прихистків для тимчасово переселених осіб, архітектурно-проектні

Таблиця 1.

Приклади вправ для дисципліни «Живопис, рисунок, скульптура, част. 7» (викл. В. Радомська)

Вправа № 1 «Формування гасла за візуальною асоціацією твору»				
№ п/п	Графічний або живописний твір	Асоціативні слова-визначники	Варіант(-ти) гасла	
1. Приклад виконання		Легкість, повітряність, метелики, крила, думки, мрії, загишок, збалансованість, любов, котик, опіка, карнація, хмарки, прозора блакить, метелик в руці, погляд, легка усмішка, погляд у майбутнє	1.«Мрію не здолати» 2. «Твори – мрії у Твоїх руках»	
Аналоги для завдання				
Вправа № 2 «Візуальна асоціація за вказаним гаслом, переліком слів»				
Варіант(-ти) гасла	перелік слів-визначників	Асоціація: графічний або живописний твір (репродукція), авторський начерк		
1.«Поведу Тебе у сни свої...» 2.«Мрія дає крила, все може здолати» 3.«Ой ходить сон коло вікон...»	Невагомість, сон, відпочинок, повітряність, думки, мрії, загишок, збалансованість, щастя, подорожі, «солодкі сни», любов, хмарки, прозора блакить, рідне місто, надія, минулі спогади, майбутнє			
1. «Ніколи знову!» 2. «Ми творчі – відбудуємо!» 3. «Доброго вечора, ми з України!»	24.02.2022р., Україна, війна, московська агресія, геноцид, байрактар, Ірпінь, Маріуполь, повітряна тривога, ЗСУ, «Ой, у лузі червона калина...»	Репродукція (колаж) або власний начерк(композиція)		
1.«Підтримуй свій талант наполегливою працею!»	Знання, аналіз, робота, пізнання, завдання, плани, реалізація, творчий процес, малювати, ліпити, різьбити, графічні програми, проектування, співати	Репродукція (колаж) або власний начерк(композиція)		
1.«Будуючи майбутнє – бережи минуле! «	Архітектура, етнокультура,, історія, мова, урбаністика, музей, сакральні пам'ятки, обрядові традиції, музика, поезія, театр, кіно, перформанс	Репродукція (колаж) або власний начерк(композиція)		

Рис. 1. Серія плакатів, 2022 р., студ. гр.ДЗ-42 каф. ДОА: Л. Данелян (1,2), А. Літвінова (3,4), викл. В.Р. Радомська

розробки індивідуального і багатоквартирного житла із ергономічнодоцільними сховищами, бомбосховищами-трансформерами; в предметному дизайні та обладнанні – вигідні меблі-трансформери та різноманітне обладнання для фронту, в зонах активних бойових дій, пунктів волонтерства та шпиталів; дизайнери одягу, взуття – вироби для воєнного сектору. Значна частина дизайну заакцентувала роботу на мілітаризованій концепції, а дизайн-проекти для функціональних потреб в умовах воєнних реалій.

Спостерігаючи та проводячи перманентний моніторинг численних мистецьких резиденцій та локації для допомоги українській креативній індустрії, які сформовані в країнах Європейського Союзу підчас воєнних дій в Україні, стало очевидним, що сталі алгоритми, які потужно функціонували дотепер у сфері гуманітарно-творчих інституцій, зокрема у напрямку педагогіки, виявились дещо не готові до таких викликів. Такі потужні та не прогнозовані соціально-культурні зміни безпосередньо встановлюють нові виклики та впливають на варіативність, динаміку змін. І такий несподіваний суспільно-політичний ракурс нашої держави спровокував українських викладачів вузів з спеціальністю 022–Дизайн до швидких методичних напрацювання та отримання певного досвіду для продовження конструктивного творчого процесу студентів-дизайнерів, оскільки вдалий пошук та застосування попередньо напрацьованих теоретичних методик не завжди корелюються із внутрішнім емоційно-психологічним контентом, який визріває у творця в реальних екстремальних умовах війни.

Висновки. Постулат творчого навчання впливає з розвитку педагогічного креаціонізму, тобто, що не може бути мови про досягнення значних результатів у навчанні та вихованні, якщо діяльність суб'єктів навчання не буде творчою. Розглянуто сучасні теорії творчості та можливості застосування основних їх положень у практичній діяльності, виокремлення методів та технологій творчості, які спрямовані на формування та розвиток креативної особистості.

В умовах воєнних дій, варіативність та додаткові елементи, які достатньо позитивно інтегровані у структуру навчальних програм показали перспективи подальших апробацій та актуальність можливостей і перспективи розвитку сучасної педагогіки, зокрема теорії та практики педагогіки творчості, на шляху стратегії і тактики творчої діяльності здобувачів вищої освіти напрямку 022 – Дизайн, інспіруючи загальні компетентності – розвивати здатність до набуття спеціалізованих концептуальних знань на рівні новітніх досліджень, які є основою інноваційної діяльності у галузі освіти, повинен бути скерований та набуття фахових компетенцій: здатність розвивати творчість, використовуючи методи навчання творчості на основі психологічних особливостей студентської молоді. Успіхом до отримання таких компетентностей є знання психологічних особливостей студентського віку в реалізації організаторської, аналітичної та соціальної функцій у вихованні креативної особистості, закономірностей та особливостей її розвитку; уміння діагностики рівня творчості, уміння застосовувати методи навчання творчості та тренінгів для розвитку творчих здібностей студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Education Plus. *Arad University*: веб-сайт. URL: <https://www.faustopresutti.eu/professional-expertise> (дата звернення: 26.04.2022).

2. Djakons R. Scientific and pedagogical mobility. *Experience of teaching disciplines in the field of culture and art in Ukraine and EU countries: traditions and new approaches* : Internship proceedings, June 21 – July 31, 2021. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2021. 64 p.
3. Tel SAC and PERFORMER. *E.C. E. European Center of Educacion* : веб-сайт. URL: [https://www. faustopresutti. eu/](https://www.faustopresutti.eu/) (дата звернення: 26.04.2022).
4. Фурман А.В. Психодіагностика особистісної адекватності: наукове видання. Тернопіль: Економічна думка, 2000. 75 с.
5. Шмагало Р.Т. Ідейно-філософські витоки мистецької та дизайн-освіти в епоху модерну та постмодерну. *Актуальні проблеми сучасного дизайну*. 2019. Вип. 2. С.103–108.

REFERENGES

1. Education Plus. *Arad University*: veb-sait. URL : <https://www. faustopresutti. eu /professional-expertise> (data zvernennia: 26.04.2022).
2. Djakons R. Scientific and pedagogical mobility. *Experience of teaching disciplines in the field of culture and art in Ukraine and EU countries: traditions and new approaches* : Internship proceedings, June 21 – July 31, 2021. Riga, Latvia: Baltija Publishing , 2021. 64 p.
3. Tel SAC and PERFORMER. *E.C. E. European Center of Educacion* : veb-sait. URL : <https://www. faustopresutti. eu/> (data zvernennia: 26.04.2022).
4. Furman A.V. Psykhodiahnostyka osobystisnoi adeptyvnosti [Psychodiagnostics of personal adequacy]: Naukove vydannia, Ternopil. Ekonomichna dumka, 2000. 75p.[Ukrainian]
5. Shmahalo R.T. Ideino-filosofski vytoky mystetskoii dyzain-osvity v epokhu modernu ta postmodernu [Ideological and philosophical origins of art and design education in the era of modern and postmodern], *Actual problems of modern design*, 2019. Vyp. 2., S.103–108.[Ukrainian]